

RAMOWY PROGRAM SZKOLENIA

Tytuł programu

Ramowy program szkolenia w zakresie wspomagania szkół w rozwoju kompetencji uczniów – porozumiewanie się w językach obcych

Kompetencja kluczowa i etap edukacyjny

Porozumiewanie się w językach obcych – II etap edukacyjny

Opis kompetencji

Porozumiewanie się w językach obcych jest jedną z **ośmiu kompetencji kluczowych**, które w zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady ¹ zostały wskazane jako niezbędne **do wyrównywania szans społecznych i możliwości zawodowych**. Rozwijanie tej kompetencji może odbywać się w ramach lekcji języków obcych oraz innych zajęć prowadzonych w szkole.

¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dn. 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006 r.).

Komunikacja w obcych językach opiera się w znacznej mierze na tych samych umiejętnościach co porozumiewanie się w języku ojczystym. Chodzi tu o **zdolności do rozumienia, wyrażania i interpretowania** pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie, pisanie) w odpowiednich kontekstach społecznych i kulturowych (edukacja, praca, dom i czas wolny) w zależności od chęci lub potrzeb danej osoby. Porozumiewanie się w obcych językach wymaga również takich umiejętności jak mediacja i rozumienie różnic kulturowych. **Stopień opanowania języka może być różny** w wypadku czterech kompetencji językowych (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie, pisanie) i poszczególnych języków oraz zależny od społecznego i kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia oraz potrzeb lub zainteresowań jednostki.

Wiedza

Porozumiewanie się w obcych językach wymaga znajomości **słownictwa, gramatyki funkcjonalnej, świadomości głównych typów interakcji słownej i rejestrów języka**. Istotna jest również znajomość **konwencji społecznych** oraz **aspektu kulturowego i zmienności języków**².

Umiejętności

Do niezbędnych umiejętności w komunikacji w językach obcych należą: **zdolność rozumienia komunikatów słownych, inicjowania, podtrzymywania i kończenia rozmowy** oraz **czytania, rozumienia i pisanie tekstów**, odpowiednio do potrzeb

² Tamże.

danej osoby. Poza tym ważne jest właściwe **korzystanie z pomocy** oraz **uczenie się** języków również **w sposób nieformalny** w ramach uczenia się przez całe życie³.

Postawy

Pozytywna postawa obejmuje **świadomość różnorodności kulturowej**, a także **zainteresowanie i ciekawość języków** oraz komunikacji międzykulturowej⁴.

Specyfika kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych na II etapie edukacyjnym

Rozwój ucznia w średnim wieku szkolnym a rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Na II etapie edukacyjnym kształtowane są u uczniów wszystkie podstawowe sprawności (mówienie, słuchanie, pisanie, czytanie) służące rozwijaniu kompetencji językowej oraz elementy komunikacji niewerbalnej i mediacji. W kontekście kształtowania kompetencji językowej najważniejsze jest jednak **rozwijanie umiejętności posługiwania się językiem obcym w celach komunikacyjnych**. U dzieci na II etapie edukacji występują wyraźne zmiany w sferze intelektualnej i w osobowości. Posługują się

³ Tamże.

⁴ Tamże.

one coraz bardziej złożonymi pojęciami i doskonałą umiejętności, takie jak: porównywanie, klasyfikowanie, abstrahowanie i uogólnianie, oraz procesy analizy i syntezy. Uczniowie skupiają uwagę nie tylko na zjawiskach w najbliższym otoczeniu, lecz także na własnych czynnościach psychicznych i właściwościach osobowości.

W tym okresie **wzrasta sprawność posługiwania się językiem ojczystym**, który nie jest już wyłącznie środkiem komunikacji, ale także przedmiotem analizy i głębszego poznania. Nauka może teraz bazować zarówno na pamięci mechanicznej, jak i w coraz większym stopniu na pamięci logicznej. Inaczej mówiąc, **dzieci dysponują znacznie lepszym** niż na wcześniejszym etapie kształcenia **aparatem poznawczym wykorzystywanym w nauce języka**. Jest to również czas, kiedy następuje znaczący społeczny i kognitywny rozwój uczniów. W porównaniu z okresem wczesnoszkolnym dzieci są w stanie podjąć większy wysiłek związany z nauką w szkole, lepiej rozumieją emocje swoje i innych oraz wyrażają je w różny sposób. Rośnie również ich zdolność do współpracy i zrozumienia innych ludzi. Biorąc pod uwagę różne czynniki psychopedagogiczne: poznawcze, afektywne i językowe, **uczniowie szkoły podstawowej mają doskonale predyspozycje do nauki języków obcych**. Charakteryzuje ich naturalna ciekawość świata, brak barier językowych oraz traktowanie języka obcego w sposób holistyczny (jeden z kanałów komunikacyjnych).

Okres nauki w ostatnich klasach szkoły podstawowej to niewątpliwie czas dynamicznego rozwoju wszystkich sfer życia młodego człowieka. We wczesnej fazie dorastania rozpoczyna się proces przygotowywania fizycznego i psychicznego do podjęcia w przyszłości zadań okresu dorosłości. Uwaga nastolatka zaczyna koncentrować się na kwestiach związanych z **formowaniem tożsamości**. Rozwój umysłowy pomaga kształtować **światopogląd**, wpływa również na **aktywność społeczną**. Na okres

dorastania przypada pełny **rozwój myślenia abstrakcyjnego**. Prowadzi to do wzrostu refleksyjności i krytycyzmu – młodzież uniezależnia się od sądów innych ludzi, formułuje własne oceny osób i zdarzeń. Rozwój motywacji w okresie dorastania polega głównie na **nabywaniu umiejętności samodzielnego stawiania sobie celów i dążeniu do ich realizacji**. W coraz bardziej samodzielnej pracy uczniowie powinni być zachęceni do przejmowania większej odpowiedzialności za efekty własnego uczenia się. **Metody nauczania trzeba dostosować zarówno do uwarunkowań rozwojowych, jak i potrzeb kognitywnych oraz emocjonalnych uczniów**. Powinny one umożliwiać im podejmowanie aktywnych działań językowych i komunikacyjnych – samodzielnie i we współpracy, odpowiadających zainteresowaniom i potrzebom młodzieży, stwarzać przestrzeń do refleksji i autorefleksji, rozwijać świadomość językową oraz zaspokajać potrzeby autonomii i współdecydowania.

Porozumiewanie się w językach obcych w zapisach podstawy programowej dla II etapu edukacyjnego⁵

Specyfikę kształcenia tej kompetencji na II etapie edukacyjnym określają zapisy podstawy programowej kształcenia ogólnego. Począwszy od I etapu edukacyjnego, każdy uczeń obowiązkowo uczy się jednego języka obcego nowożytnego, natomiast od klasy VII na II etapie edukacyjnym – dwóch języków obcych nowożytnych. Dodatkowo – również od klasy VII szkoły podstawowej – przewidziano możliwość nauczania jednego z dwóch obowiązkowych języków obcych nowożytnych w zwiększonej liczbie godzin w oddziałach dwujęzycznych. Z powyższych względów stworzono **kilka wariantów podstawy programowej** nauki języków obcych nowożytnych, odpowiadających sytuacjom wynikającym z rozpoczynania lub kontynuacji nauki danego języka obcego na kolejnych

⁵ Oprac. na podstawie: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356).

etapach kształcenia. Zastrzeżono jednak, że należy zapewnić uczniom **możliwość kontynuacji nauki tego samego języka obcego nowożytnego** jako pierwszego na wszystkich etapach edukacyjnych.

Ogólnym celem kształcenia w zakresie języka obcego nowożytnego w szkole podstawowej jest:

- **znajomość podstawowych środków językowych**: leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych;
- **rozumienie bardzo prostych i krótkich wypowiedzi ustnych**, artykułowanych wyraźnie i powoli;
- kształtowanie umiejętności **uczestniczenia w prostej rozmowie i reagowania w typowych sytuacjach** adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Podstawa programowa zakłada kształtowanie kompetencji wpływających na wszechstronny rozwój uczniów. Obok kompetencji językowych przewiduje ona **doskonalenie wielu kompetencji okołojęzykowych**, które tworzą fundament nauki języka obcego w przyszłości. Są to: korzystanie ze słowników, multimediów, dokonywanie samooceny, współpraca w grupie, stosowanie strategii komunikacyjnych, postawa otwartości i tolerancji oraz świadomość językowa.

Wspieranie uczniów w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych na II etapie edukacyjnym⁶

Duży wpływ na nastawienie uczniów do nauki na tym etapie ma **postawa nauczyciela i jego sposób pracy** (m.in. świadome kierowanie procesem uczenia się, organizacja pracy, jasna struktura zajęć, nawiązywanie do realnych zainteresowań dzieci). Zadaniem nauczyciela jest kształcenie **zachowań sprzyjających przyswajaniu języka** oraz stopniowe **rozwijanie świadomości językowej**, która dotyczy zarówno języka ojczystego, jak i obcego. Ćwiczenia językowe powinny być źródłem nowej wiedzy o świecie i o samym sobie oraz stanowić dla ucznia wyzwanie intelektualne – umożliwiać mu **pogłębianie umiejętności twórczego i krytycznego myślenia**.

Za najbardziej sprzyjające rozwojowi na tym poziomie wiekowym uważa się metody aktywne – **uczenie się w działaniu**. W tym kontekście ważna jest odpowiednia aranżacja przestrzeni klasowej, tak aby zapewnić możliwość aktywności ruchowej w trakcie zajęć oraz obserwacji własnych reakcji przez uczniów. Powodzenie zajęć wykorzystujących różne formy interakcji zależy od **systematycznej pracy nad rozwojem zachowań społecznych uczniów**, takich jak: akceptacja społeczno-kulturowych zasad zachowania, umiejętności zgodnej współpracy lub przyjaznego współzawodnictwa. Mowa tu np. o nieprzerywaniu, gdy mówi inny uczeń, kształtowaniu umiejętności aktywnego słuchania i adekwatnego reagowania. Nieodłącznym elementem rozwijania

⁶ Oprac. na podstawie: *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Centralny Ośrodek Rozwoju Nauczycieli, Warszawa 2001 [online, dostęp dn. 18.06.2016].

efektywnej komunikacji językowej jest **refleksja na temat własnej tożsamości narodowej**, jak również **rozwijanie wrażliwości interpersonalnej i interkulturowej**.

Na II etapie edukacyjnym postawa i sposób pracy nauczyciela mają wpływ na reakcje emocjonalne ucznia. Zadaniem nauczyciela jest **wzmacnianie u uczniów poczucia własnej wartości, rozwijanie poczucia skuteczności własnego działania i kreowania pozytywnego obrazu siebie jako osoby uczącej się języka obcego**. Pozytywna informacja zwrotna oraz docenianie wysiłków ucznia są elementami budowania motywacji. Jednym z najważniejszych długofalowych celów nowoczesnego nauczania jest wdrażanie ucznia do stopniowej postawy autonomicznej w uczeniu się oraz kształtowanie postawy wytrwałości w zdobywaniu wiedzy. Na II etapie edukacji, podobnie jak na wcześniejszych, ważnym elementem w kształceniu językowym uczniów jest **efektywna współpraca z rodzicami**, w tym również angażowanie ich jako partnerów procesu edukacyjnego.

Zgodnie z zaleceniami podstawy programowej oraz Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) kształtowanie kompetencji uczniów powinno odbywać się przez:

- stosowanie **interaktywnych form pracy** w nauczaniu języków obcych;
- wykorzystywanie **aktywizujących metod pracy**, w tym szczególnie metody projektu, oraz używanie języka obcego jako narzędzia komunikacji na lekcji;
- oddziaływanie polisensoryczne, czyli umożliwienie dziecku **nauki poprzez wszystkie zmysły**;
- **integrowanie sprawności językowych** pod kątem realizacji celów komunikacyjnych;

- nauczanie **gotowych zwrotów** oraz regularne **wdrażanie i powtarzanie funkcji językowych** w połączeniu z rozwijaniem kompetencji społecznych;
- nawiązywanie do **świata bliskiego** młodym ludziom (wykorzystanie przedmiotów, *flashcards*, tablic multimedialnych);
- **dostosowanie treści** do zainteresowań i potrzeb uczniów, m.in. z użyciem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych i multimediiów;
- budowanie **pozytywnego nastawienia do nauki języka obcego** i motywacji do uczenia się języka obcego na kolejnym etapie edukacyjnym;
- tworzenie **atmosfery bezpieczeństwa i pozytywnych emocji** związanych z nauką;
- formowanie **podstaw samodzielności i współodpowiedzialności** za proces uczenia się;
- wdrażanie do **wyrażania, rozumienia i interpretowania** pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie;
- kształtowanie podstawowej wiedzy na temat **przynależności do różnych wspólnot** oraz **modelowanie zachowań** w stosunku do przedstawicieli innych narodowości i ich języków;
- **współpracę z rodzicami** i pokazywanie im specyfiki kształcenia kompetencji porozumiewania się w językach obcych na tym etapie.

Profil kompetencyjny ucznia na II etapie edukacyjnym⁷

Uczniowie szkoły podstawowej są **użytkownikami języka na poziomie podstawowym**, czyli poziomie A. Edukacja językowa na I oraz II etapie edukacyjnym pozwala na osiągnięcie wskaźników szczegółowo opisanych w ESOKJ dla poziomów A1 oraz A2. Jednak powiązanie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej dotyczącej języka obcego nowożytnego ze skalami biegłości językowej w ESOKJ nie ma żadnego formalnego odniesienia. Służy ono wyłącznie ułatwieniu **określenia orientacyjnego poziomu biegłości językowej** oczekiwanego od ucznia kończącego dany etap edukacyjny.

Wiedza

Uczeń:

- dysponuje **podstawowym zasobem środków językowych** umożliwiającym spełnianie wymagań określonych w podstawie programowej;
- wykazuje **świadomość językową** (np. dotyczącą podobieństw i różnic między językami);
- ma **podstawową wiedzę o krajach poznawanego języka oraz o kraju ojczystym** z uwzględnieniem kontekstu interkulturowego;

⁷ Oprac. na podstawie: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356); *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, CODN, Warszawa 2001.

- zna podstawowe **wyznaczniki własnej tożsamości kulturowej oraz zasady zachowania** wynikające z własnej tożsamości kulturowej i przynależności do wspólnot.

Umiejętności

Uczeń:

- **potrafi posługiwać się zasobem środków językowych** (fonetycznych, leksykalnych, gramatycznych) umożliwiających rozumienie i tworzenie wypowiedzi zgodnie z wymaganiami szczegółowymi podstawy programowej dotyczącej języka obcego nowożytny dla szkoły podstawowej oraz poziomami biegłości językowej A1 i A2 (B1 w oddziałach dwujęzycznych) wg ESOKJ;
- **rozumie proste wypowiedzi ustne** artykułowane wyraźnie w standardowej odmianie języka oraz **proste wypowiedzi pisemne** w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych podstawy programowej;
- formułuje krótkie, proste, spójne i logiczne **wypowiedzi ustne i pisemne, uczestniczy w rozmowie**, w typowych sytuacjach **reaguje w sposób zrozumiały**, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie w formie prostego tekstu, a także **zmienia formę przekazu** ustnego lub pisemnego;
- **potrafi wykorzystać wiedzę** do rozwiązywania codziennych zadań i problemów we współdziałaniu w ramach grupy formalnej i nieformalnej w typowych sytuacjach;
- **obserwuje swój sposób komunikowania się** i potrafi go przystosować do wymogów sytuacji;

11

- potrafi w typowych sytuacjach **zachowywać się odpowiednio do zwyczajów przyjętych we wspólnotach**, do których należy;
- **uczy się pod kierunkiem** w zorganizowanej formie oraz **indywidualnie** według otrzymanych wskazówek, bez nadzoru osoby ukierunkowującej;
- stosuje podstawowe **strategie komunikacyjne** (interakcyjne, kompensacyjne, metajęzykowe) i wykorzystuje odpowiednie zasoby, w tym **technologie informacyjno-komunikacyjne**;
- **monitoruje własny proces uczenia się**, wykorzystując różne narzędzia samooceny adekwatnie do II etapu edukacyjnego;
- **współpracuje w grupie** (np. przy realizacji wspólnych szkolnych i pozaszkolnych projektów językowych).

Postawy

Uczeń:

- jest **świadomy oddziaływania języka na innych ludzi** oraz potrzeby używania języka w sposób pozytywny i odpowiedzialny społecznie;
- nie boi się **podejmować ryzyka i przełamywać bariery językowej**;
- docenia i rozumie **zalety współpracy w grupie**;
- jest **tolerancyjny i ciekawy innych kultur** oraz gotów do występowania w obronie wspólnot, do których należy, oraz do poszanowania innych wspólnot;

12

- jest gotów do **współdziałania w ramach grupy nieformalnej**;
- **docenia potrzebę uczenia się języka obcego** i ma pozytywne skojarzenia z nauką języka;
- chętnie korzysta z możliwości, aby **sprawdzić zdobyte umiejętności w praktyce** (np. śpiewa lub tłumaczy piosenki, odgaduje napisy na opakowaniach lub koszulkach, wykorzystuje znane wyrażenia podczas wakacyjnych podróży itp.);
- **jest otwarty** na stosowanie nowoczesnych **technologii informacyjno-komunikacyjnych** w procesie uczenia się.

Profil kompetencyjny nauczyciela

Profil kompetencyjny nauczyciela rozwijającego u uczniów kompetencję porozumiewania się w językach obcych na II etapie kształcenia

Wiedza

Nauczyciel zna i rozumie:

- **definicje kompetencji kluczowych** zgodnie z Zaleceniami Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie;
- **treści podstawy programowej** kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej oraz potrafi wykorzystać je w planowaniu i realizacji procesu dydaktycznego i wychowawczego;

- **metody i formy pracy** służące kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych zarówno podczas lekcji, jak i w innych sytuacjach edukacyjnych i wychowawczych, adekwatnie do wieku rozwojowego ucznia;
- **zasady oceniania** opisowego, kształtującego oraz udzielania informacji zwrotnej.

Umiejętności

Nauczyciel:

- **rozumie**, na czym polega, oraz **rozpoznaje**, w jakich działaniach i zachowaniach przejawia się kompetencja związana z porozumiewaniem się w językach obcych;
- **rozumie potrzebę rozwijania i wpływ kompetencji** porozumiewania się na sukces edukacyjny uczniów na kolejnych etapach kształcenia oraz dba o jej rozwijanie u uczniów;
- stosuje **strategie i metody nauczania**, które prowadzą do kształtowania u uczniów kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
- dba o **stopniowy rozwój indywidualnych strategii uczenia się** w procesie przyswajania języków obcych, wspólnie z uczniem poddaje refleksji efektywność stosowanych strategii uczenia się i nauczania;
- **wspiera uczniów w uczeniu się**, jasno pokazując, w jakim kierunku zmierzają, a przy tym w sposób spójny odwołuje się do już nabytej przez nich wiedzy, umiejętności i postaw potrzebnych do dalszej pracy nad kompetencją;

- potrafi pokazać uczniom **atrakcyjność posiadania kształtowanej kompetencji** i jej znaczącą wartość w różnych aspektach życia;
- **indywidualizuje proces dydaktyczny i wspiera rozwój postawy autonomicznej** ucznia w toku uczenia się języka obcego;
- **współpracuje w zespole nauczycieli** przy wykonywaniu wspólnych zadań i projektów, w tym projektów międzynarodowych, międzykulturowych i różnojęzycznych, oraz podejmuje inicjatywy i działania służące otwarciu się na inne kultury i języki;
- dostrzega **rolę nauczycieli innych przedmiotów** w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
- rozumie, że często jest postrzegany przez dzieci jako autorytet, stąd jego **postawa i reprezentowane wartości mają duże znaczenie dla rozwoju osobowości uczniów**;
- ma umiejętność **formułowania informacji zwrotnej** kierowanej do ucznia i rodziców oraz **sporządzania oceny** opisowej i kształtującej;
- **rozwija umiejętność samooceny** (np. pracy z portfolio językowym) w sposób dostosowany do potrzeb i możliwości uczniów;
- rozwija **współpracę z rodzicami** i postrzega ich jako ważnych partnerów w budowaniu motywacji oraz zaangażowania uczniów w naukę języka obcego;
- **własną postawą modeluje przestrzeganie zasad właściwej kultury komunikowania się** w różnych kontekstach, partnerskiego dialogu i współdziałania z uczniami.

Postawy

Nauczyciel:

- ustawicznie **doskonali swój warsztat pracy** oraz **własne umiejętności** posługiwania się nauczany językiem;
- wykazuje **zdolności i gotowość do realizacji działań artystycznych i ludycznych** (plastycznych, muzycznych, teatralnych, tanecznych) w ramach edukacji językowej, a przez to kształtuje świadomość i ekspresję kulturalną;
- jest otwarty na **nowe koncepcje w nauczaniu** oraz gotowy do zmiany stosowanych metod i technik pracy w wyniku zdiagnozowanych problemów;
- ustanawia i stosuje **jasne zasady zachowania**, adekwatnie do wieku rozwojowego uczniów, umożliwiające tworzenie atmosfery zaufania, otwartości i wzajemnego szacunku oraz sam konsekwentnie ich przestrzega, np. dzięki wykorzystaniu elementów oceniania kształtującego;
- **buduje i dba o relacje** z uczniami i ich rodzicami oraz ze wszystkimi osobami, które uczestniczą w procesie kształtowania kompetencji porozumiewania się.

Adresaci szkolenia

Pracownicy placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek pedagogicznych, doradcy metodyczni i trenerzy oświaty

16

Cel ogólny

Przygotowanie do procesowego wspomagania szkół w obszarze kształtowania kompetencji kluczowej uczniów związanej z porozumiewaniem się w językach obcych

Cele szczegółowe

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje kompetencje kluczowe, rozumie ich rolę i znaczenie w procesie uczenia się przez całe życie oraz przygotowaniu uczniów do funkcjonowania w społeczeństwie i dorosłym życiu;
- uzasadnia potrzebę rozwoju kompetencji porozumiewania się w językach obcych oraz wpływ procesu uczenia się/nauczania na jej kształtowanie na II etapie edukacyjnym;
- wskazuje metody i techniki uczenia się/nauczania służące rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych i określa warunki do ich realizacji na II etapie edukacyjnym;
- zna założenia kompleksowego wspomagania szkół i zadania instytucji systemu wspomagania;
- prowadzi wspomaganie szkoły w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów, wykorzystując wiedzę na temat metod i technik uczenia się/nauczania;
- organizuje pracę zespołową nauczycieli w celu kształtowania kompetencji kluczowych uczniów;

17

- określa swój potencjał zawodowy oraz planuje dalszy rozwój w roli osoby prowadzącej wspomaganie szkół.

Tematy modułów

Moduł I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia.

Moduł II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji.

Moduł III. Rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych na II etapie edukacyjnym.

Moduł IV. Proces uczenia się a rozwój kompetencji kluczowych.

Moduł V. Kompetencje ogólne istotne w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Moduł VI. Językowe kompetencje komunikacyjne jako ważny element kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Moduł VII. Środowisko przyjazne kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Moduł VIII. Wspomaganie pracy szkoły w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Moduł IX. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomagania szkół.

Forma realizacji

Szkolenie *blended learning*

Czas trwania zajęć

Część stacjonarna – około 70 godzin dydaktycznych, część e-learningowa – około 20 godzin

Liczebność grupy szkoleniowej

Okolo 20 osób

Treści szkolenia

Moduł I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- analizuje założenia kompleksowego wspomagania szkół i zadania instytucji systemu oświaty odpowiedzialnych za wspieranie szkół;
- wskazuje główne zadania osób zaangażowanych w proces wspomagania szkoły: specjaliści ds. wspomagania, ekspertów, dyrektora szkoły, nauczycieli;

- planuje wykonanie zadania polegającego na organizacji i prowadzeniu wspomagania trzech szkół w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści

- Założenia kompleksowego wspomagania szkół.
- Etapy procesu wspomagania szkół: diagnoza pracy szkoły, planowanie i realizacja działań służących poprawie jakości pracy szkoły, ocena procesu i efektów wspomagania.
- Zasady działania sieci współpracy i samokształcenia.
- Zadania placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz bibliotek pedagogicznych w zakresie wspomagania szkół.
- Wymagania państwa wobec szkół i placówek oświatowych jako kierunek doskonalenia pracy szkoły w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.
- Znaczenie ewaluacji pracy szkoły (zewnętrznej i wewnętrznej) w diagnozie pracy szkoły.
- Zadania osób zaangażowanych w proces wspomagania: specjalisty ds. wspomagania, eksperta, dyrektora szkoły, nauczycieli oraz innych pracowników szkoły.
- Charakterystyka zadania dla uczestników szkolenia polegającego na wspomaganiu trzech szkół w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Hajdukiewicz M., Wysocka J. (red.), Nauczyciel w szkole uczącej się. Informacje o nowym systemie wspomagania, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015.
- Ustawa z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 199).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 369).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 29 września 2016 w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz.U. z 2016 r. poz. 1591).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. z 2015 r. poz. 1270).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2015 r. poz. 1214).
- Ustawa z dn. 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r. poz. 191).

Ustawa z dn. 1 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r. poz. 1985) oraz przepisy wykonawcze do wymienionych ustaw.

Więcej informacji dotyczących wspomagania szkół na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja, wykład, film.

Metody warsztatowe: analiza studium przypadku, metaplan, *World Café*, JIGSAW.

Moduł II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- definiuje pojęcie kompetencji;
- charakteryzuje kompetencje kluczowe zgodnie z Zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie;
- wykazuje znaczenie kompetencji kluczowych dla przygotowania dzieci i młodzieży do dorosłego życia i funkcjonowania na rynku pracy;
- analizuje zapisy prawa oświatowego, które regulują kwestie związane z rozwijaniem kompetencji kluczowych uczniów;
- dowodzi ponadprzedmiotowego i interdyscyplinarnego charakteru kompetencji kluczowych;

- opisuje rolę szkoły w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści

- Kompetencje rozumiane jako wiedza, umiejętności i postawy.
- Kompetencje kluczowe w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady – definicje.
- Społeczne i cywilizacyjne przyczyny ustanowienia kompetencji kluczowych istotnych w procesie uczenia się przez całe życie.
- Kompetencje kluczowe a rozwój intelektualny i psychomotoryczny dziecka.
- Wpływ kompetencji kluczowych na sprawne funkcjonowanie dzieci w dorosłym życiu i na rynku pracy.
- Kompetencje kluczowe w zapisach podstawy programowej oraz wymaganiach państwa wobec szkół i placówek.
- Ponadprzedmiotowy charakter kompetencji kluczowych.
- Rola różnych podmiotów środowiska szkolnego w kształtowaniu kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży.
- Zadania osoby wspomagającej szkołę w procesie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, Rozwijanie kompetencji kluczowych w szkołach w Europie. Wyzwania i szanse dla polityki edukacyjnej. Raport Eurydice, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2012 [online, dostęp dn. 30.08.2016].

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2015 r. poz. 1214).
- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dn. 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006).

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: wykład, prezentacja.

Metody warsztatowe: analiza dokumentów, dyskusja, quiz, piramida priorytetów.

Moduł III. Rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych na II etapie edukacyjnym

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- opisuje poziom rozwoju kompetencji porozumiewania się w językach obcych adekwatnie do wieku dziecka na II etapie edukacyjnym;

- wyjaśnia znaczenie rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych w procesie edukacji szkolnej i w dorosłym życiu;
- na podstawie badań ogólnopolskich i podstawy programowej wskazuje kierunki kształtowania kompetencji uczniów dotyczącej porozumiewania się w językach obcych.

Szczegółowe treści

- Istotne elementy definicji porozumiewania się w językach obcych⁸ kształtowane na II etapie edukacyjnym:
 - sprawność porozumiewania się w języku ojczystym jako baza kompetencji porozumiewania się w językach obcych (rozumienie, wyrażanie, interpretowanie myśli, pojęć i faktów);
 - sprawność w posługiwaniu się językiem (słownictwo, gramatyka funkcjonalna, typy interakcji, konteksty posługiwania się językiem);
 - sprawność komunikacyjna i umiejętności mediacyjne, w tym komunikacja niewerbalna i znaczenie mowy ciała w kontekście różnych kultur i języków;
 - konwencje społeczne i konteksty kulturowe;
 - nastawienie do nauki języka (pozytywne podejście do procesu uczenia się, ciekawość języków i komunikacji międzykulturowej, w tym otwarcie na języki jako jedno z podejść pluralistycznych).

⁸ Oprac. na podstawie definicji kompetencji kluczowych zawartych w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady oraz Polskiej Ramy Kwalifikacji.

- Kompetencje ogólne i językowe oraz kompetencje komunikacyjne według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego.
- Znaczenie kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych na II etapie edukacyjnym dla dalszych losów ucznia:
 - Na jakiej bazie budujemy? Kompetencje po zakończeniu I etapu edukacji;
 - Do czego zmierzamy? Na czym uczeń powinien zakończyć kształtowanie kompetencji związanej z porozumiewaniem się w językach obcych na II etapie edukacyjnym;
 - Jaka jest perspektywa? Znaczenie kompetencji porozumiewania się w językach obcych w dorosłym życiu i na rynku pracy.
- Porozumiewanie się w językach obcych w polskiej szkole w świetle badań edukacyjnych.
- Profil kompetencyjny ucznia i profil kompetencyjny nauczyciela na II etapie kształcenia w kontekście zapisów podstawy programowej jako kierunku wspomagania szkół.
- Czynniki sprzyjające kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych, m.in.
 - strategie nauczania oraz metody i formy pracy dobrane odpowiednio do etapu rozwojowego;
 - współpraca nauczycieli;
 - praca wychowawcza;

- współpraca z rodzicami uczniów;
- środki dydaktyczne, w tym narzędzia TIK, w procesie edukacji językowej.

Zasoby edukacyjne

- Muszyński M., Campfield D., Szpotowicz M., Język angielski w szkole podstawowej – jakość i efekty nauczania. Wyniki podłużnego badania efektywności nauczania języka angielskiego (2011–2014), Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2015 [online, dostęp dn. 30.09.2016].
- Candelier M., Schröder-Sura A., Wspieranie rozwoju kompetencji różnojęzycznych i międzykulturowych w klasie szkolnej, „Języki Obce w Szkole”, nr 4/2012 [online, dostęp dn. 7.10.2016].
- Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Rozwoju Nauczycieli, Warszawa 2001 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Komorowska H., Metodyka nauczania języków obcych, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2005.
- Nauczanie wielojęzyczne, „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2015 [online, dostęp 23.09.2016].
- Rozwijanie sprawności receptywnych, „Języki Obce w Szkole”, nr 1/2016 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Rozwijanie sprawności produktywnych, „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2016 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Ustawa o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji z dn. 22 grudnia 2015 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 64).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – poziomy 1–4 (Dz.U. z 2016 r. poz. 520).
- FREPA oraz pluralistyczne podejścia w Polsce [online, dostęp dn. 07.10.2016].
- Europejskie Portfolio Językowe: wszystkie wersje online dla różnych grup wiekowych wraz z przewodnikami do pobrania [online, dostęp dn. 07.10.2016].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja wyników badań.

Metody warsztatowe (praca w grupach): analiza dokumentów, dyskusja, metoda profil szkoły.

Moduł IV. Proces uczenia się a rozwój kompetencji kluczowych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- opisuje przebieg procesu uczenia się;
- określa czynniki wpływające na efektywność procesu uczenia się wynikające z najnowszej wiedzy i badań;
- uzasadnia znaczenie relacji między uczniem a nauczycielem w procesie uczenia się;

- identyfikuje czynniki związane z organizacją pracy szkoły, które sprzyjają procesom uczenia się;
- wskazuje związek procesu uczenia się z kształtowaniem kompetencji kluczowych uczniów;
- łączy wiedzę na temat uczenia się z wiedzą dotyczącą procesowego wspomaganiu szkół.

Szczegółowe treści:

- Przebieg procesu uczenia się:
 - etapy procesu uczenia się: od nieświadomej niekompetencji do nieświadomej kompetencji;
 - rozwój prostych i złożonych umiejętności (np. na podstawie taksonomii celów wg B. Blooma) jako warunek skutecznego nauczania.
- Czynniki wpływające na proces uczenia się:
 - podmiotowość ucznia w procesie uczenia się;
 - znajomość metod i technik służących poznaniu własnych strategii uczenia się;
 - integrowanie wiedzy (nowej z dotychczas zdobytą, wiedzy z różnych dziedzin) i hierarchiczne jej porządkowanie;
 - praktyczne wykorzystywanie zdobywanej wiedzy i umiejętności w szkole oraz codziennym życiu;
 - wpływ motywacji i emocji na przebieg procesu uczenia się;
 - możliwości i ograniczenia ludzkich zdolności do przyswajania informacji.

- Środowiska edukacyjne sprzyjające uczeniu się:
 - relacje nauczyciel–uczeń;
 - praca zespołowa;
 - metody pracy nauczyciela;
 - indywidualizacja nauczania;
 - organizacja przestrzeni szkolnej.
- Proces uczenia się drogą do kształtowania i rozwijania kompetencji kluczowych uczniów:
 - wiedza o przebiegu procesu uczenia się jako podstawa do budowania skutecznej diagnozy pracy szkoły;
 - monitorowanie procesu uczenia się jako istotny element wdrażania zmian służących kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Borek A., Domerecka B., *Dobrze zorganizowana aktywność i bierność*, System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Dumont H., Istanc D., Benavides F., *Istota uczenia się. Wykorzystanie wyników badań w praktyce*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.

- Hattie J., *Widoczne uczenie się dla nauczycieli*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
- Ligęza A., Franczak J., *Jak analizuje się wyniki egzaminów zewnętrznych w polskich szkołach? Raport z wyników ewaluacji zewnętrznej*, System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Marzano R.J., *Sztuka i teoria skutecznego nauczania*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2012.
- Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 1998.
- Schaffer D.R., Kipp K., *Psychologia rozwoju. Od dziecka do dorosłości*, Harmonia, Gdańsk 2015.
- Taraszkiewicz M., Plewka Cz., *Uczymy się uczyć*, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Warszawa 2010.
- Swat-Pawlicka M., Pawlicki A., *Analiza niektórych danych w związku z wymaganiem Uczniowie są aktywni*, System Ewaluacji Oświaty [online dostęp dn.14.09.2016].
- Tędziągolska M., *W jaki sposób szkoła mówi, że warto się uczyć?*, System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Rosenberg M., *Porozumienie bez przemocy*, Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza, Warszawa 2009.

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja, wykład.

Metody warsztatowe: stacje zadaniowe, dyskusja, metoda 5Q, sześć myślowych kapeluszy de Bono.

Moduł V. Kompetencje ogólne istotne w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wskazuje sposoby kształtowania u uczniów na II etapie edukacyjnym wiedzy o świecie, społeczeństwie i kulturze obszaru poznawanego języka oraz budowania świadomości różnorodności kulturowej;
- określa obszary pracy szkoły pozwalające kształtować u uczniów na II etapie edukacyjnym zdolność do podejmowania efektywnych działań w różnych obszarach życia;
- opisuje sposoby i metody budowania konstruktywnych relacji uczniów z ludźmi, którzy są innej narodowości lub wyrośli w innej kulturze;
- analizuje uwarunkowania osobowościowe oraz wyjaśnia sposoby budowania umiejętności radzenia sobie z trudnościami i motywacji wewnętrznej uczniów na II etapie edukacyjnym;
- wskazuje, jakie umiejętności uczenia się, planowania i organizowania własnej nauki oraz poszukiwania źródeł informacji powinien zdobyć uczeń na II etapie edukacyjnym, by w sposób skuteczny uczyć się języków obcych;
- wspiera nauczycieli w budowaniu kompetencji ogólnych uczniów w kontekście rozwijania u dzieci kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

32

Szczegółowe treści

- Działania podejmowane przez szkołę w zakresie kształtowania kompetencji międzykulturowej:
 - zapoznavanie z symbolami narodowymi i regionu pochodzenia, podtrzymywanie tradycji polskich i małej ojczyzny (obyczaje, piosenki, muzyka, potrawy, pamiątki, rekwizyty charakterystyczne dla danego regionu, omawianie legend i baśni reprezentatywnych dla własnej i poznawanej wspólnoty);
 - wprowadzenie nazw, flag, symboli oraz podstawowych tradycji wybranych krajów nauczanego języka (plakaty, projekty, wystawy);
 - kształtowanie postaw otwartości i ciekawości wobec innych kultur, np. przez prezentacje multimedialne, wirtualne wycieczki zapoznające z najważniejszymi wytworami kultury i osiągnięciami cywilizacyjnymi danego obszaru, książki o tematyce wielojęzycznej i różnokulturowej;
 - organizowanie uroczystości szkolnych i związanych ze świętami kultury pochodzenia (także regionalnych);
 - organizowanie festynów i spotkań rodzinnych oraz realizacja projektów międzypokoleniowych, np. Boże Narodzenie moich dziadków, zabawy moich przodków;
 - uwzględnienie obecności uczniów wielojęzycznych, obcojęzycznych, odmiennych kulturowo w środowisku szkolnym – indywidualizacja podejścia podczas zajęć, stwarzanie okazji do prezentowania własnej kultury i zachowań zgodnych

- z kulturą pochodzenia, wsparcie ze strony nauczycieli i specjalistów w radzeniu sobie z szokiem kulturowym, wspólne świętowanie zgodnie z kulturą pochodzenia uczniów;
- przygotowanie uczniów do radzenia sobie z innością/stresem w sytuacji zetknięcia się z nieznaną kulturą;
 - przygotowywanie uczniów do udziału w międzynarodowych projektach (eTwinning) oraz wymianach i zaangażowanie się w wymiany, np. przez goszczenie uczniów z innych krajów;
 - zapraszanie i organizowanie spotkań z obcokrajowcami mieszkającymi w otoczeniu szkoły lub współpraca z międzynarodowymi wolontariuszami oraz przygotowanie uczniów do udziału w nich;
 - świętowanie Europejskiego Dnia Języków – udział w pokazach, konkursach, przygotowanie prostych prezentacji, nauka zwrotów grzecznościowych w różnych językach;
 - wykorzystanie rekwizytów oraz gier planszowych, np. związanych z tematyką miast/stolic europejskich;
 - zachęcanie do promowania własnej kultury, np. przez śpiewanie piosenek, prezentację pamiątek;
 - współpraca z instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz edukacji międzykulturowej i językowej, np. British Council, Goethe Institut, Alliance Française, ambasady, American Corner i in.;
 - poszerzanie zasobów szkoły o materiały autentyczne (czasopisma, książki, filmy, plakaty, przedmioty) związane z obszarem nauczanego języka.
- Działania nauczycieli służące rozwijaniu autonomii ucznia w procesie nabywania kompetencji porozumiewania się w języku obcym:

- wykorzystanie Europejskiego Portfolio Językowego we wdrażaniu uczniów do samooceny i stopniowego nabywania postawy autonomicznej w uczeniu się;
- dbałość o prawidłową komunikację nauczycieli z uczniami (modelowanie prawidłowych zachowań komunikacyjnych), przestrzeganie stosowania form i zwrotów grzecznościowych w społeczności szkolnej, nauka zwrotów grzecznościowych w różnych językach – stosowanie ich w sytuacjach zabawy i różnych kontekstach lekcji;
- stwarzanie sytuacji wychowawczych, w których uczniowie komunikują swoje potrzeby;
- organizowanie wsparcia rówieśniczego dotyczącego codziennych trudności uczniów w szkole, włączanie dzieci w rolę ucznia - pomocnika nauczyciela;
- organizowanie na różnych zajęciach pracy w parach i grupach, gier dydaktycznych, zadań wymagających od uczniów dzielenia się posiadanymi informacjami;
- przekazywanie częściowej odpowiedzialności za organizację wycieczek, dyskotek, imprez szkolnych w sposób wymagający porozumiewania się między zespołami wykonującymi różne zadania;
- ewaluacja wybranych zadań w podręcznikach do nauki języków obcych pod kątem aktywnych form nauczania oraz rozwijania umiejętności pracy;
- przedstawienie celów lekcji oraz formułowanie poleceń w sposób zrozumiały dla ucznia;
- kształtowanie umiejętności zadawania pytań i aktywnego słuchania;
- poszukiwanie źródeł informacji o/w językach obcych;

- kształtowanie pozytywnego obrazu umiejętności uczniów poprzez udzielanie informacji zwrotnej;
 - wykorzystanie zasobów TIK (np. Class Dojo, Quizlet, Quizziz, ToonDoo, Bitstrips, FunnyTimes, Funnywow, Bubble.us, Kahoot);
 - stwarzanie przestrzeni do działania i współdziałania (praca w parach/grupach) pod kierunkiem osoby dorosłej w zorganizowanych warunkach (II etap edukacyjny), m.in. przez wdrażanie uczniów do planowania własnej pracy na podstawie kryteriów sukcesów (NaCoBeZU);
 - kształtowanie gotowości do rozwiązywania prostych problemów we współdziałaniu;
 - zachęcanie uczniów na II etapie edukacyjnym do podejmowania decyzji dotyczących dalszego uczenia się (np. na podstawie zainteresowań uczniów).
- Wykorzystanie wiedzy dotyczącej kompetencji ogólnych (istotnych dla rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych) w pracy osoby organizującej/realizującej wspomaganie szkoły/placówki.

Zasoby edukacyjne

- Brophy J., *Motywowanie uczniów do nauki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Jaroszewska A., *Rozwój świadomości wielokulturowej dziecka – wnioski z przeprowadzonych badań*, „Poliglota”, nr 2(6)/2007.
- Karpińska-Musiał B., *Międzykulturowość w glottodydaktyce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2015.

- Klimowicz A. (red.), Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2004.
- Komorowska H., Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola – Ocena – Testowanie, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2002.
- Martinelli S., Taylor M. (red.), Uczenie się międzykulturowe. Pakiet szkoleniowy, Rada Europy i Komisja Europejska, 2000.
- Nauczanie wielojęzyczne, „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2015 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Pawlak M. (red.), Autonomia w nauce języka obcego – co osiągnęliśmy i dokąd zmierzamy? Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UAM. Poznań–Kalisz–Konin 2008. Repozytorium Uniwersytetu A. Mickiewicza [online, dostęp dn. 06.06.2016].
- Scenariusze zajęć nt. wielokulturowości i praw cudzoziemców, Helsińska Fundacja Praw Człowieka [online, dostęp dn. 03.09.2016].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja, wykład.

Metody warsztatowe: analiza pola, gwiazda pytań, wirujące plakaty, rybi szkielet.

Moduł VI. Językowe kompetencje komunikacyjne jako ważny element kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wskazuje metody i techniki nauczania języka obcego adekwatne do II etapu edukacji, które kształtują kompetencję porozumiewania się w językach obcych;
- wyjaśnia znaczenie wybranych metod i technik nauczania umożliwiających uczniom podejmowanie konkretnych działań językowych stosownie do kontekstu i wieku rozwojowego;
- podkreśla znaczenie ekspozycji na język, efektywnej korekty błędów językowych oraz zwiększania czasu przeznaczonego na swobodne wypowiedzi uczniów dla podnoszenia jakości nauczania języków obcych;
- wspiera nauczycieli w doskonaleniu ich warsztatu pracy związanego z kształtowaniem u uczniów językowych kompetencji komunikacyjnych;
- inicjuje współpracę nauczycieli w zakresie dzielenia się dobrymi praktykami i obserwacji koleżeńskich.

Szczegółowe treści

- Prezentacja metod i technik efektywnych w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych na II etapie edukacyjnym:
 - techniki pracy z *flashcards*;
 - stacje zadaniowe;
 - elementy LdL (uczenie się poprzez nauczanie);
 - prezentacje i miniprezentacje;
 - projekty i miniprojekty;
 - techniki dramy.
- Zarządzanie procesem lekcyjnym w celu wzmacniania ekspozycji ucznia na język obcy:
 - nadrzędność sprawności rozumienia ze słuchu i mówienia, ze szczególnym zwróceniem uwagi na rozwój sprawności prowadzenia rozmowy (inicjowanie/kończenie rozmowy, zadawanie pytań, tzw. *classroom language*);
 - formułowanie instrukcji i poleceń w sposób zrozumiały dla ucznia, konsekwentne prowadzenie lekcji w języku obcym;
 - stosowanie zadań, w których uczeń odgaduje znaczenie nowych słów, stawia hipotezy, manipuluje nową wiedzą oraz stosuje ją w odniesieniu do własnych potrzeb i w różnych kontekstach sytuacyjnych;
 - pozostawienie uczniom czasu na oswojenie się z nowym słownictwem oraz z danymi zjawiskami językowymi;

- wdrażanie ucznia do pracy według otrzymanych wskazówek bez nadzoru osoby ukierunkowującej;
 - wspieranie spontanicznych wypowiedzi uczniów, prowokowanie interakcji, wykorzystywanie naturalnych zdolności aktorskich dzieci oraz ich braku zahamowań w mówieniu;
 - organizowanie sytuacji edukacyjnych, w których uczeń może stosować nowe słowa i zwroty w wielu różnych okolicznościach lub kontekstach językowych;
 - strategia korekty błędów: akceptacja błędów/niepełnych wypowiedzi/echa językowego, unikanie nadmiernej koncentracji na poprawności językowej, akceptacja spontanicznych wypowiedzi uczniów wspieranych gestykulacją przy jednoczesnym dostarczaniu wielu poprawnych wzorców językowych;
 - stosowanie zróżnicowanych form powtarzania tego samego materiału językowego tak, aby uczniowie chętnie i z radością ćwiczyli słowa i zwroty.
- Planowanie systemowej pracy z wykorzystaniem poznanych metod i technik:
 - budowanie/modyfikacja planów pracy dydaktycznej w kierunku wzmocnienia działań służących kształtowaniu kompetencji porozumiewania się;
 - identyfikowanie wskaźników efektywnej lekcji języka obcego prowadzącej do podejmowania przez uczniów działań językowych (proporcje czasu mówienia nauczyciela vs ucznia, praca w parach/grupach vs lekcja frontalna, zadania motywujące do aktywności, komunikacji i współpracy);

- prezentacja dobrej praktyki – uczestnictwo w sieci współpracy i samokształcenia.
- Wspieranie nauczycieli w planowaniu rozwoju zawodowego służącego doskonaleniu umiejętności kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych:
 - poszerzanie wiedzy na temat programów mobilności ponadnarodowych dla nauczycieli języków obcych (Erasmus+, stypendia, staże itp.);
 - prezentacja przykładowych stowarzyszeń zrzeszających nauczycieli języków obcych oraz wymiana doświadczeń i informacji przez uczestników;
 - wymiana doświadczeń w zakresie udziału w różnych formach doskonalenia, np. programach mobilności, szkoleniach, kursach online.

Zasoby edukacyjne

- Dryjska M., Jak uczyć metodą stacji dydaktycznych? Charakterystyka metody i przykłady, „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2015 [online, dostęp dn. 18.06.2016].
- Gardner H., *Inteligencje wielorakie. Teoria w praktyce*, Media Rodzina, Poznań 2002.
- Kleban M., *Pakiet metodyczny dla nauczycieli języków obcych II etapu edukacyjnego*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2014.

- Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2005.
- Janowska I., *Podejście zadaniowe do nauczania i uczenia się języków obcych. Na przykładzie języka polskiego jako obcego*, Wydawnictwo Universitas, Kraków 2011.
- Sowińska H., Misiorna E., Michalak R., *Konteksty edukacji zintegrowanej*, Wydawnictwo ERUDITUS, Poznań 2002.
- Spitzer M., *Jak uczy się mózg*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.
- Tokarz D., Wykorzystanie narzędzi TIK na lekcjach języka angielskiego na przykładzie projektów eTwinning, „Języki Obce w Szkole”, nr 4/2012 [online, dostęp dn. 2.05.2017].

Stowarzyszenia nauczycieli w Polsce:

- International Association of Teachers of English as a Foreign Language IATEFL Poland [online, dostęp dn. 29.03.2016].
- Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli i Wykładowców Języka Rosyjskiego [online, dostęp dn. 29.03.2016].
- Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Niemieckiego [online, dostęp dn. 29.03.2016].
- Polskie Towarzystwo Neofilologiczne [online, dostęp dn. 29.03.2016].
- Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Francuskiego w Polsce PROF. EUROPE [online, dostęp dn. 29.03.2016].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody warsztatowe: LdL, stacje zadaniowe, giełda pomysłów, wymiana doświadczeń.

Moduł VII. Środowisko przyjazne kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wyjaśnia rolę środowiska szkolnego w motywowaniu uczniów do rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
- wskazuje elementy klimatu społecznego w szkole, które wpływają na rozwijanie kompetencji porozumiewania się w językach obcych na II etapie edukacyjnym, oraz możliwości ich kształtowania;
- ustala możliwości aranżowania przestrzeni szkolnej w sposób sprzyjający rozwijaniu wskazanej kompetencji;
- zna sposoby indywidualizacji nauczania oraz dostosowania wymagań do potrzeb i możliwości uczniów na II etapie edukacyjnym;
- potrafi wspomagać szkołę w tworzeniu środowiska przyjaznego rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych w szkole podstawowej.

Treści szczegółowe

- Tworzenie atmosfery sprzyjającej skutecznemu rozwijaniu u uczniów kompetencji porozumiewania się w językach obcych na II etapie edukacyjnym, np.

43

- kreowanie efektywnych sytuacji edukacyjnych i budowanie poczucia bezpieczeństwa uczniów;
 - motywowanie uczniów do rozwijania własnej kompetencji komunikacyjnej przez udzielanie informacji zwrotnej i wspieranie uczniów w realizacji zadań;
 - sposoby oceniania sprzyjające rozwijaniu kompetencji (m.in. strategie oceniania kształtującego);
 - relacje uczeń–nauczyciel jako czynnik modelujący wzorce komunikacyjne, w tym znaczenie informacji zwrotnej;
 - praca z rodzicami o zróżnicowanych możliwościach kształtowania kompetencji ich dzieci.
- Indywidualizacja działań podczas lekcji języka obcego, np.
 - budowanie podstaw postaw autonomicznych uczniów w procesie uczenia się języków;
 - uwzględnianie indywidualnych stylów uczenia się języków obcych;
 - dostosowanie wymagań wobec uczniów do ich potrzeb i możliwości edukacyjnych, w tym rozwijanie językowych umiejętności komunikacyjnych: recepcja ustna i pisemna, produkcja ustna ciągła lub w interakcji, produkcja pisemna, mediacja, komunikacja niewerbalna w zależności od społecznego i kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia, potrzeb oraz zainteresowań uczniów.
 - Organizacja przestrzeni szkolnej i wyposażenie szkoły jako czynniki wpływające na rozwój kompetencji uczniów związanej z porozumiewaniem się w językach obcych na II etapie edukacyjnym:
 - adaptacja pomieszczeń;

- aranżacja przestrzeni w klasie, która wspiera językową aktywność uczniów, wyposażenie pracowni językowej w materiały autentyczne stanowiące wytwory kultury danego obszaru językowego oraz środki dydaktyczne ułatwiające naukę języka.
- Rola osoby wspomagającej w tworzeniu środowiska przyjaznego rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych w szkole podstawowej.

Zasoby edukacyjne

- Black, P., Harrison Ch., Lee C., Marshall B., William D., *Jak oceniać, aby uczyć*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2006.
- Costa D. i in., *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, CODN, Warszawa 2003.
- Czetwertyńska G., *Informacja zwrotna. czyli dialog ucznia z nauczycielem*, „Języki Obce w Szkole”, nr 6/2005.
- Harmin M., *Jak motywować uczniów do nauki*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
- Komorowska H., *Europejski system opisu kształcenia językowego w pracy nauczyciela*, „Języki Obce w Szkole. My w Europie” nr 6/2003.
- Komorowska H., *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola – Ocena – Testowanie*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2002.

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja wybranych stron internetowych i narzędzi TIK do nauczania języków obcych.

Metody warsztatowe: metoda 5Q, kaskadowy model diagnozy (diagnoza pogłębiona), SWOT – analiza potencjału szkoły w kreowaniu środowiska przyjaznego uczeniu się języków obcych, wymiana doświadczeń, giełda pomysłów.

Moduł VIII. Wspomaganie pracy szkoły w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- projektuje lub dostosowuje narzędzia diagnostyczne użyteczne w badaniu potrzeb rozwojowych szkoły;
- zna lokalną politykę oświatową oraz potrzeby grup zainteresowanych rozwijaniem kompetencji dotyczącej porozumiewania się w językach obcych;
- analizuje informacje niezbędne do formułowania celów rozwojowych oraz definiuje potrzeby szkoły na podstawie zebranych informacji;

- tworzy warunki przyjazne uczeniu się we współpracy, buduje pozytywne relacje i motywację uczestników procesu wspomagania;
- planuje działania ewaluacyjne, definiuje wskaźniki efektywności, formułuje wnioski i rekomendacje dotyczące dalszych działań wspomagających.

Szczegółowe treści

- Diagnoza pracy szkoły w obszarze kompetencji porozumiewania się w językach obcych:
 - źródła informacji i danych o efektach pracy szkoły w aspekcie kompetencji porozumiewania się w językach obcych i możliwości ich wykorzystania w procesie wspomagania;
 - wykorzystanie wyników badań ogólnopolskich w procesie diagnozy szkoły nt. efektywności procesu nauczania języków obcych;
 - narzędzia diagnostyczne, np. kwestionariusze rozmów z uczniami, nauczycielami i rodzicami, schematy pracy grup fokusowych, kwestionariusze analizy raportów i dokumentacji szkolnej – tworzenie i dostosowanie;
 - warsztat diagnostyczno- rozwojowy jako element procesu diagnozy w obszarze kompetencji porozumiewania się w językach obcych przez uczniów;
 - rola osoby wspomagającej na etapie diagnozy.

- Planowanie działań szkoły na rzecz rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych:
 - wykorzystanie informacji płynących z diagnozy do wytyczania kierunków działań i konstruowania celów;
 - metody planowania doskonalenia nauczycieli, wdrożenia działań i ewaluacji;
 - formy doskonalenia nauczycieli służące rozwojowi kompetencji uczniów dotyczącej porozumiewania się w językach obcych;
 - odpowiedzialność nauczycieli różnych przedmiotów za realizację działań związanych z kształtowaniem kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
 - rola osoby wspomagającej na etapie planowania zmian.
- Wdrażanie zmian na etapie realizacji:
 - rola specjalistów i ekspertów w realizacji zaplanowanych działań;
 - praca zespołów nauczycielskich w procesie wdrażania zmian;
 - przekładanie doświadczeń szkoleniowych nauczycieli na codzienną praktykę szkolną;
 - utrwalanie zmian oraz nabytych umiejętności;
 - monitorowanie wdrożenia – techniki uzyskiwania bieżącej informacji zwrotnej jako stały element działań wdrożeniowych;
 - wsparcie szkoły przez osobę wspomagającą na etapie wdrażania zmian.

- Realizacja działań wspomagających szkołę w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.
- Podsumowanie działań realizowanych w szkole:
 - metody i narzędzia podsumowywania i ewaluacji procesu wspomagania;
 - wspólna analiza wniosków i ocena efektów.
- Sieci współpracy i samokształcenia jako forma działań pomocna w procesie wspomagania szkoły:
 - rola sieci we wspomaganiu i rozwoju zawodowym nauczycieli;
 - metody pracy w sieci służące wspieraniu nauczycieli w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Zasoby edukacyjne

- Informacje dotyczące zasad prowadzenia wspomagania szkół i organizowania sieci współpracy i samokształcenia wraz z materiałami szkoleniowymi, Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 30.09.2016].
- Bridges W., *Zarządzanie zmianami. Jak maksymalnie skorzystać na procesach przejściowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.
- Kotter J., Rathgeber H., Mueller P., *Gdy góra lodowa topnieje. Wprowadzanie zmian w każdych okolicznościach*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2008.

- Kordziński J., *Nauczyciel, trener, coach*, Wolter Kluwer, Warszawa 2013.
- Szlęk A. (red.), *Pakiet edukacyjny Pozaformalnej Akademii Jakości Projektu. Część 5. Analiza potrzeb*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji [online, dostęp dn. 10.09.2016].
- Muszyński M., Campfield D., Szpotowicz M., *Język angielski w szkole podstawowej – jakość i efekty nauczania. Wyniki podłużnego badania efektywności nauczania języka angielskiego (2011–2014)*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2015 [online, dostęp dn. 30.09.2016].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody warsztatowe: mapa źródeł informacji, drzewo decyzyjne, analiza SWOT, rybi szkielet, procedura U, wyznaczanie celów metodą SMART, profil szkoły – planowanie z przyszłości, gwiazda pytań, diagram Gantta, tworzenie narzędzi pomocnych w zainicjowaniu współpracy, m.in. scenariusza rozmowy z dyrektorem, praca nad scenariuszami, opracowanie bazy pytań kluczowych, koło priorytetów.

Moduł IX. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomagania szkół

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje kompetencje, które powinna rozwijać osoba odpowiedzialna za wspomaganie szkół;
- określa swoje mocne strony, które wykorzysta, wspomagając szkoły;
- identyfikuje swoje deficyty, które utrudnią prowadzenie wspomagania szkół;
- wyznacza kierunek rozwoju zawodowego i przygotowuje plan działania.

Treści szczegółowe

- Kompetencje potrzebne do prowadzenia procesu wspomagania na czterech etapach:
 - pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkoły;
 - ustalenie sposobów działania prowadzących do zaspokojenia potrzeb szkoły;
 - zaplanowanie form wspomagania i sposobów ich realizacji;
 - ocena przebiegu procesu wspomagania i efektów.
- Analiza własnych zasobów i ograniczeń, które mają wpływ na realizację wspomagania:
 - stosunek do wspomagania jako zadania (relacja ja–zadanie);
 - stosunek do innych osób zaangażowanych w proces wspomagania (relacja ja–inni);
 - postrzeganie siebie jako osoby wspomagającej (relacja ja–ja).
- Zasoby zewnętrzne jako pomoc dla osoby prowadzącej proces wspomagania.

- Indywidualne cele rozwojowe oraz cele rozwojowe własnej instytucji.
- Plan własnego rozwoju w kontekście zadań stojących przed osobą prowadzącą wspomaganie szkół.

Zasoby edukacyjne

- Boydell T., Leary M., *Identyfikacja potrzeb szkoleniowych*, Wolters Kluwer, Kraków 2006.
- Profil kompetencyjny osoby odpowiedzialnej za wspomaganie szkoły, [w:] Hajdukiewicz M. (red.), *Jak wspomagać pracę szkoły? Poradnik dla pracowników instytucji systemu wspomagania. Zeszyt 1. Założenia nowego systemu doskonalenia nauczycieli*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015 [online, dostęp dn. 16.09.2016]
- Ośrodek Rozwoju Edukacji, Materiały szkoleniowe – Letnia Akademia SORE [online, dostęp dn. 16.09.2016].
- Ośrodek Rozwoju Edukacji, Materiały szkoleniowe – Zimowa Akademia SORE [online, dostęp dn. 16.09.2016].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody warsztatowe: refleksja, autodiagnoza, planowanie, koło diagnostyczne, plan osobistego rozwoju.